

Lausunto

22.05.2025

Asia: VN/35922/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle ambulanssikuljetusten ja ensihoitopalveluun sisältyvien kuljetusten järjestämis- ja rahoitusvastuun uudistamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksumuutoksia koskevaksi lainsäädännöksi sekä luonnos

Lausunnonantajan lausunto

- 1. Lausuntonne ensihoitopalveluun sisältyvien sekä ensihoitopalveluun sisällyttämättömien ambulanssilla toteutettavien kuljetusten järjestämis- ja rahoitusvastuun siirrosta hyvinvointialueille sisältäen ensihoitopalvelun sekä muiden kuljetusten asiakasmaksujen muutokset ja kanavointiratkaisun:**

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n mielestä ambulanssikuljetusten ja ensihoitopalveluun sisältyvien kuljetusten järjestämis- ja rahoitusvastuun uudistamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksumuutoksia koskeva lainsäädännöllinen ehdotus sisältää eläkeläisten kannalta asioita, jotka eivät tuo parannusta nykyisin vallitsevaan tilanteeseen.

Todennäköiset omavastuuosuuksien korotukset kohdentuvat nimenomaan ikääntyneisiin. Yli puolet matkakorvausten saajista on yli 70-vuotiaita, koska he käyttävät muita enemmän terveystalvveluja ja ovat usein taksikyytien ja julkisen terveydenhuollon varassa. Eniten matkoja tehdään erikoissairaanhitoon. Tämä ikäryhmä on myös suurin matkakorvausten saajien ryhmä.

Ambulanssimatkoista aiheutuvista yhteiskunnallisista kustannuksista tiedetään, etteivät ikääntyneet ole niihin ainoa syyppä. Ambulanssimatkojen määrä on laskenut vuosina 2023 ja 2024. Kustannukset ovat silti nousseet, mikä voi johtua hintojen noususta ja mahdollisesti pidemmistä matkoista. Ambulanssimatkojen määrä ja korvausten saajien osuus laski erityisesti yli 80-vuotiailla. (Kelan tietotarjotin)

Ehdotettu muutos ei muuta isoa kokonaiskuvaa palveluiden käyttäjän näkökulmasta. Esityksellä on kuitenkin haastavia vaikutuksia yksilöille ja kotitalouksille. Kansalaisen maksuosuus terveydenhuollossa on jo EU:n korkein. Verojen jälkeen kansalaiselle jäävä suora maksuosuus on noin viidesosa palvelun kokonaiskustannuksista (professori Kristiina Patjan haastattelu MTV:n uutisille 7.4.2025).

EETU ry ei kannata muutoksia, jotka edelleen lisäävät kustannuksia palvelujen käyttäjille. EETU ry ei myöskään kannata sosiaali- ja terveydenhuoltoon kuuluvien kustannusten siirtoa palveluita käyttävien suoraan kustannettavaksi. Palveluiden käyttöaste asiakasmaksuja määrittävänä tekijänä on ongelmallinen, sen kohdentaessa taakkaa merkittävästi jo ennestään haastavassa asemassa oleville.

Kotitalouksiin kohdistuvassa taloudellisessa paineessa olisi odotettavissa nousua ensihoitopalvelujen asiakasmaksujen myötä. Esitys lisää mahdollisuuksia periä palvelusta asiakasmaksuja myös tietyissä tilanteissa, joissa tähän asti ei olla peritty maksua. Kuten esityksessä todetaan, eräiden kohdalla asiakasmaksut saattavat laskea, toisten kohdalla nousta. Esityksen kuviossa 2 (s.46) esitellyn mukaisesti kustannukset kasvaisivat suurimmalla osalla palvelujen käyttäjistä. Samalla toki tunnistamme, että erityisesti paljon sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita käyttävillä vuosittaiset kustannukset voivat laskea asiakasmaksukaton aiemman täyttymisen myötä. Samalla silti tietyillä asiakkailla myös ikääntyneissä kustannukset kasvaisivat. Hyvänä asiana pidämme sitä, ettei maksukattoa sidottu hyvinvointialueindeksiin.

EETU ry hyväksyy ehdotuksen sisällyttää ensihoitopalvelun maksut asiakasmaksukattoon, mutta samalla luonnollisesti huomauttaa sen olevan vuosimääräisesti merkittävästi korkeampi kuin matkakatto. Asiakasmaksukatossa on merkittäviä puutteita, sillä sen seuraamisesta on vastuu palveluiden käyttäjällä. Tältä osin tilanne ei poikkea matkakaton täyttymisen seuraamisvastuusta, mutta muutoksen myötä ei käy päinsä, että tämä aiheuttaisi lisähaasteita palvelun käyttäjälle. Nykyisin matkakaton seuraaminen onnistuu suhteellisen helppokäyttöisesti Kelan palvelussa, kun taas hyvinvointialueiden asiakasjärjestelmien käytettävyyden välillä voi olla merkittäviä eroja.

2. Lausuntonne muista esitetyistä asiakasmaksumuutoksista (indeksisääntelymuutokset ja käyttämättä jätetyn palvelun maksun muutokset):

EETU ry ei kannata esitystä. Suomessa on jo nykyisellään verrattain korkeat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelumaksut, korkeammat kuin esimerkiksi EU:ssa keskimäärin. Samalla erityisesti pienemmissä tuloluokissa esiintyy muuta EU:ta useammin puutteellista hoidon saamista (OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2023), Finland: Country Health Profile 2023). Tämän esityksen myötä maksuilla olisi mekanismi nousta nopeammin kuin nykyisellä lainsäädännöllä.

Ehdotettu hyvinvointialueindeksi tulee todennäköisesti nostamaan asiakasmaksuja nopeammin kuin nykyisin käytössä oleva kansaneläkeindeksi. Hyvinvointialueindeksi on epäsuosiollinen eläkeläisille, joiden eläkkeiden korotukset on pääasiassa sidottu työeläkeindeksiin ja/tai kansaneläkeindeksiin.

Hyvinvointialueindeksin tarkistuksissa painottuu ansiotason nousu (60 prosenttia). Eläkeläisille, jotka ovat huomattava julkisen sektorin sote-palveluiden asiakaskunta, suosiollisempi olisi indeksi, joka on lähellä työeläkeindeksin kehitystä.

Ehdotetun indeksin oletettu kehitys tulevina vuosina on senkin vuoksi tärkeä, koska pelkästään 1/3 eläkeläisistä kokonaiseläke on korkeintaan 1 500 euroa kuukaudessa, joten monella eläkeläisellä taloudellinen liikkumavara on ansiotason puolesta tiukempi kuin työikäisillä. Jo nykyisellään osa niistä eläkeläisistä, joilla on pieni eläke, ja jotka käyttävät paljon sote-palveluita, joutuvat säästämään muista arjen kannalta tärkeistä kuluista siihen asti, kunnes maksukatot on saavutettu.

Tulosidonnaisten palvelujen osalta tunnistamme toki mahdollisuuden yksilön kokonaismaksujen laskuun. Emme silti voi hyväksyä tilannetta, jossa tulosidonnaisiin maksuihin liittyviin palveluihin pääsy vaikeutuu joka tapauksessa ja iäkkäiden asiakkaiden maksut nousevat.

Esimiehen vaikutuksista nimenomaan ikääntyneisiin arvioidaan, että pitkällä aikavälillä maksut kasvavat. Erityisen kovaa tämä kohdistuu omaishoitajiin, joilla vapaan aikaisten palvelujen maksu nousee kerryttämättä maksukattoa.

3. Lausuntonne esityksen vaikutusarvioinneista:

Maksujen nousemisella on palveluihin hakeutumista estävä vaikutus, jolloin tämän esityksen myötä myös iäkkäiden suomalaisten hyvinvointia heikennettäisiin tietoisesti. Vaikka tavoitteena olisi edistää ikääntyneiden hyvinvointia ja itsenäisyyttä, tällä esityksellä heikennetään molempia.

4. Edellyttääkö ensihoidon laskutustietojen käsittely muutoksia tietojärjestelmiin (esimerkiksi laskutustietojen saaminen THL:n ylläpitämästä ensihoitorekisteristä hyvinvointialueen laskutusjärjestelmiin)? Arvioi myös muutoksen toimeenpanon aiheuttamia kustannuksia.

-

5. Minkälaisia tietojärjestelmä- ja muita muutoksia ensihoitopalveluun sisältymättömien kuljetusten laskutustietojen käsittely edellyttää? Arvioi myös muutoksen toimeenpanon aiheuttamia kustannuksia sekä toimeenpanoon tarvittava aika.

-

6. Kysymys hyvinvointialueille (mukaan lukien Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä): Millaisia sopimus- ja kilpailutusvaikutuksia esityksellä arvioidaan olevan alueellanne?

-

7. Onko toimialanne lainsäädännössä esteitä sille, että asiakasmaksulakiin nykyisellään sisältyvää viittausta päivähoidon maksuihin (ks. tarkemmin ehdotettu 14 b §) ei jatkossa enää laissa olisi?

-

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Långvik Katja
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry – Pensionärsförbundens
intresseorganisation PIO rf